

YELOD TELDEGLULID NÜM: 9 SETUL 2015 Pads: 65 jü 72

O Volapükaflens in vol lölik!

Bal reidanas obsik eküpälükom redaki, das vödems in gased gustula bo äbinons boso fikuliks e das atos kanon-la säkuradükön ömanis. Dido zesüdos ad demön, das Volapük binon foginapük pro löfans valik ota e das kludo nek obas ya sevon vali dö pük obsik.

Ad sofükön säkädi et – pu atna –, gased atmulik ninädon vödemis anik, kels ma spel obsik balugons, sevabo konotili tiädü "Läb" (pad: 66), cogi, keli esedom hiel Ralph Midgley (pad: 72), e dili balid konota: "Bim goldik" (pad: 70). Hiel Ralph itradutom oni de Spanyäna- ini Linglänapük ed ekomandom, das pötraduton ini Volapük ad juit reidanas obsik. Lautan konota at äbinof ji-Spanyänan: 'Ana María Matute' (1915 – 2014), kel älifof dü reig diktorana Spanyäna: 'Franco'. Konots ofa ninädons binetis oklifibepenotik e suvo binons boso lügiks. As jipul äbinof malädik ed isedoy ofi ini belem ad saunikön. Konot: "Bim goldik" tefon timi et.

* * *

Ven lautoy vödemi Volapükik u tradutoy vödemi ini pük at, ai sötoy fomön setis brefik e gebön notodotis kleilik. Sötoy vitön pükalönis e metaforis lomapüka oyik. Atos no balugon, bi natapüks valik mödadilo binädon me metafors deadik e pükalöns, sodas suvo no küpoy, ven geboy onis in Volapük.

Spelobs, das äkanols juitön hitüpi ayelik.

Valikosi gudikün oles ed olsikanes
sedom

Hermann Philipps

Läb

Se *Volapükagased pro Nedänapükans*, 1933
Kapit balid se el „Härmit“ fa ‚Ebba Pauli‘

Bü tim lunik, vemo lunik, kü mens äbinons nog relöfikums ka nu, e kü relöfans nog äbinons sons e dauts relöfiks glüga, utos äjenon, kelos pokonon in buk at.

In lekev zänodü soalöf fota hihärmit älödom. Äbinom bäldik dub lifadels mödik, kibäldotik äbinom voiko nek äsevon; ed ilödom us dü lunüp, kilunüpiko i no äsevoy. Dü nifüp e dü hitüp äblibom us, e vö! äjinos, äsva no äsevom lifamodi votik. Ninü lekev bed pimökon me peinabledem grünik e musk; us tab binü boad grobiko picöpöl ästanon, e diled bimastama jonidon ad stul. Zuo us caf äbinon, kel älagon sus ston plenöfik, kel pägebon as filatop. Vataluflad e skals taimik anik äbinons in spadül. Reto nos ädabinon us.

Steböp ätopon su bel geilik, e härmit ämutom vegön ve veg lunik ä dilo no pikulöl, ven änexänom anna de bel ad ramenön nulüdoti pöfädik oka. Äbinos nog töbikum ad rivön lekevi de fälid; lödöps valik pöpa ätopons speariko in fälid, in vilagüls ömik. Ab mens se topäd et ilasumons, to veg töbiko begolovik, kösömi ad visitön härmiti, if ästadons in lanaditret, if pädrefons dub kuds e dot, ed if ladäl oksik ävesetikon dub ledesir lü utos, keli lif no ägevon ones.

Seimna vom yunik äbegrämof vegi lü lekev. Skin ofa äbinon flifädik, e herem dofik äfremon bundanöfiko e vefiko logodi ofik. „O fat!“ äsagof, „lan obik vesetikon dub ledesir lü läb. Binob yunik ä nämik, e sevob, das läb gretik dabinon pro ob. Ab ai mofugon de ob, e lif vedon tu miserabik, tu pöfädik. Logob äsvo in fag läbi oba, e sevob, das, if kanoböv te rivön oni, val ovotikonöv sunädiko. Lif pöfädik täno ovedonöv gretik, liegik ä jönik. O fat! eplekob Jivirgale: of, kel ga binof vom, ad lilidön ledesiri ladäla obik, ab no dunof osi. E nu ledesir obik binon so gretik, das vesetükon nämis oba. O fat! kisi odunob-li ad dagetön läbi?“

Härmit ägespikom: „Utos, kelos binonöv läb pro ol, ol kanol te dagetön dub dunön negiti. Ab utos, kelos padageton me negit, no vedon läb. Sekü kod at, mutol klemön utosi, dö kelos sevol, das obinosöv läb ola.“

Vom ägespikof: „No kanob klemön; läb obik plu völadon pro ob, ka lif.“

Ed ägüflekof spidiko oki, ed ägegolof vifiko lü plen pibelödöl.

* * *

Pos yel bal ästanof dönu lä lekev härmita. „O fat!“ äsagof, „ägidetol. Läb obik äkanon te padagetön me dun negita. E nu negit et ejenon, ed utosi, kelos öbinonöv läb obik, nu dalabob. Ab binos bisarik, das ägidetol i dö atos, das nu no plu binos läb.“

Bäldan änuton seiliko ä glumiko, ab no äspikom.

„O fat!“ vom äfövof, „läb veratik üfo no dabinon-li pro ob?“

I nu man bäldik no ägespikom me vöd bal. Älemufom te kapi gedik oka ed älogom ini fag, äsva äsukom us gespiki ad säk voma. Täno älemufom dönu kapi, e vom äsuemof omi.

„Tän kluo no völados ad lailifön“, äsagof, e ton vöga yunöfik ofik äbinon, äsva ikräkon. Süpo äsümedof vom bäldik. Ävilof mogolön, ab härmit ämalom ofe ad blibön.

„Bos dabinon, kel plu völadon ka läb,“ äsagom nevifiko, „edefugob de voläd e de mens ad dagetön osi. Utosi, kel neföro nosikon: püd.“

„Püd,“ vom ädönuof, ed atos äsümäton lü of äs givulot pöfädik pla läb, lü kel ön ledesir susmafik lan ofa idesiron. Ab ven äkolkömof logedi ninälik, kel äkosstralon ofi se logod fronik visü of, äsuemof, das is ätefos bosi, kela gret nog äbinon klänik pö of.

„Püd,“ ädönuof nog balna ti nentikiko, ed äläükof lü atos: „Sagolös obe, o fat! lio dagetoy-li püdi?“

„Balan muton duinön sakrifoti gretik,“ bäldan ägespikom, „votan muton komipön me komip töbik, e kilidan muton polön fledi vetik. Obs valik mutobs sufodön ma vögot Mulöpala in ninäl obas.“

Älülogof omi, änutof seiliko ed änexänof dönu de bel lü fälid.

* * *

Ven nog yel bal ipasetikon, ästanof dönu fo lekev härmita.

„O fat!“ äsagof, „dönu ägidetol. Eduinob sakrifoti, ed edalilob vögi Mulöpala in ninäl oba. Läbi no plu sukob, ab etuvob püdi.“ ■

givulot substitute, Ersatz, surrogato.
kosstralön to beam towards, entgegenstrahlen, radiar verso.
lilidön to answer (prayer or plea), erhören, exaudir.
musk moss, Moos, musco.
Mulöpal the Most High, der Allerhöchste, le Altissimo.
nutön to nod, nicken, inclinar le testa.
susmafik beyond measure, maßlos, dismesurate.
sümedon to resemble sb., jemandem gleichen, resimilar a.
vesetikön to emaciate oneself, sich auszehren, consumer se.
vilagül hamlet, Weiler, vico.

IX:68:2015

RÄTS FOYÜMOTA “BE-”

fa vicifal: ‘Daniel Morosof’

Soäsä hiel ‘Hermann Philipps’: cifal obsik < esagom, nu binos veütik ad kleilükön nomis Volapüka. Demölo diseini gretik at, vilob penön dö geb foyümota “be-”. Yeged obik tefon räyuni vödidefomama, klu büä ubejäfob säkädi pemäniotöl, osötob penön bosi dö dist vü vödidefomamav (‘science about word-formation’, nolav tefü vödidefomam, räyun ü diläd pükava) e vödadilemav (‘science about morphemes’, nolav tefü vödadilem, räyun ü diläd pükava).

1. Dist vü vödidefomamav e vödadilemav

Vödadilemav bejäfon dilis mu smalikis siämikis vöda. Vödidefomamav bejäfon, vio vöd bal pedefomon de vöd votik u de vöds votik pö koboyüm.

Vödadilemav bepenön konleti vödadilas valik püka semik, me stamäds e yümots binädöli. Ab vöd pedefomöl no pastukon me dils smalik, äsä bumot pamekon de bakastons. If viloy vestigön tefis siämik e stöfikis bevü vöds, täno neodoy vödidefomamavi. Lofobös samis anik.

Betikolsös vödi “Volapükitidan”. Ma vödadilemav vöd at binädon me dils sököl: *vol*, *a*, *pük*, *i*, *tid*, *an*. Ma vödidefomamav ad fomön vödi ot vöds tel (*Volapük*, *tidan*) pekoboyümons yufü yümatonat “i”. Vöds bofik pekoboyümöl i no binons balugiks: el “tidan” pedefomon de vöd “tid” dub lenlägam poyümota “an”, ed el “Volapük” pefomon dub koboyüm stamädavödas: “vol” e “pük” < yufü yümatonat “a”. Tefü “Volapükitidan” nätäpret votik i binon mögik: vöd ot kanon paträitön as vöd pedefomöl, kel pedefomon de koboyümavöd “Volapükitid” me poyümot “an”. No cedob, das slud at binon verätik, do nolav binon no regän plänas balik, ab regän dotas e sotülas mödik.

I betikolsös vödi “jenöfiman”. Ma vödadilemav vöd at binädon me dils sököl: *jen*, *öf*, *im*, *an* (stamäd bal e poyümots kil). Ma vödidefomamav vöd ot pedefomon de subsat “jenöfim” dub lenlägam poyümota pösodik “an”. Vöds “jenöfim” sa “jenöfiman” fomons päri vödidefomamavik vödas: telid pedefomon de balid dub med semik ed eninükon sinifi balida in sinif okik.

I kanoy nätükön sökaleodi somik defomamas**:** *jen → jen-öf → jenöf-im → jenöfim-an*. Atos binon ked vödidefomamik. In ked at vöd alik pedefomon de büik. Vödakeds somik anik ko stamäd bal fomons, if gebob metafori ut, kel binon kösömik in nolav Rusänik, “nästi” vödidefomamik, as sam**:**

jen
→ jenav,
→ jenot → jenotem,
→ jenot → mijenot,
→ jenöf → jenöfim → jenöfiman,
→ jenöf → jenöfik → jenöfikön → jenöfükön → jenöfükam,
→ jenöf → jenöfik → jenöfikön → jenöfükön → büojenöfükön → büojenöfükam → büojenöfükamäl,
…

Vödadilemav lofon konleti vödadilas sa sinifis valemik otas. Sinifs at fümetons e bosilo cenons pö defomam vödas fümik. Jenäds somik pabejäfons fa vödidefomamav. Hiel 'Arie de Jong' suvo ecänidom vödadilemavi e vödidefomamavi in "Gramat Volapüka", din kelik ebinon plago frutik, ab no nolavik. Sekü atos nu kanobs juitön betikami säkädas Volapüka!

2. Vöds mögik ü mögavöds

Vöds anik no dabinon in vödabuks, ab binons mögik e kanons pubön in vödems. Vöds somik padilädons ad grups tel, sevabo:

1-ido, vöds ut, kelis fasiliko daloy fomön me yümots suvo pageböls, as sam: *eyel*, *uvig*, e rets. Vöds somik binons fasiliko suemoviks. Jinos klülön, das vöds valik somik vedükonsöv vödabuki nezesüdo bundaniki;

2-ido, vöds ut, kels kanonsöv vedön limis nedabinik kedas vödidefomamik. As sam, if vöds "begiräb" e "bekudäb" dabinons, täno daloy datikön värbis tefädik "begirön" e "bekudön". Sam votik binon: vöd "usoaro" epubon in vödabuk calöfik, e vöd mögik "usoar" no dabinon us. Klu daloy träitön telsotiko defomami ela "usoar" (no vilob penön dö sotül mögik kilid: "*soar* → *soaro* → *usoaro*", bi kösömo ladvärbs padefomons de subsats u ladyeks e no de ladvärbs votik), sevabo:

a) *soar* → *u-soar* → *usoar-o* (in ked at vöds pedefomons dub läükam yümota te bala);

ä) *soar* → *u* + *soar* + *o* (ladvärb pedefomon de subsat dub läükam leigüpik foyümota sa poyümota).

Cedü ob, nätäpret balid binon mu luveratik sekü balug e tikavöf oka. Zuo Volapüki gebölo daloy fomön vödis nulik, e nek okanon-la bepenön mögis valik in tef at.

Fövot ofovon.

IX:70:2015

BIM GOLDIK

fa jiel ‘Ana María Matute’, *El árbol de oro*, se *Historias de la Artámila.*

Tradutod ini Volapük fa Hermann Philipps

Dü fluküp semik äkomob pö jul lädüla: ‘Leocadia’ in vilag et, bi saunastad obik no ägudon, e lefat izögom gekömi obik lü zif. Änaütob levemo in dom, ibä stom äkoldon, vegs äbinons slämiks, e neseimo hipul seimik logädom. Kludo ibegob lefate däli ad komön pö jul. Lefat ädälom osi, e so äkomob pö jul in domil et lunädik, vietik, kel ätopon plödü vilag. Lädül: Leocadia äbinof gretik e pinädik. Älabof kalädi groböfik e glöpis gretik len futs, kels äkoedons ofi golön äsä ek, kel tränon jänis. Juladüps älabons bosi lütirovik demü rein, kel äflapon ta fenäts e sui nuf, e musaks, kels äpöjutons odis zü lampad.

Pato memob hipuli zao bäldotü yels deg nemü ‘Ivo’: son loata-feilana pöfik. Äbinom hipul molädik ko logs blövik. Puls valik jula ästunidons hieli Ivo, bi ai ätirädom küpäli äl ok. No äbinos so, bi äbinom-la sagatik u lefredik, e too bos äbinon pö om – ba pö vög oma u pö dins, kelis äkonom, kelos tirädon alani, kel ädalilon omi. I lädül: Leocadia äleadof fanäbükön oki dub “resod largentik”, keli hiel Ivo ästäänükom love valans, kels ädalilons spikotis oka. E cedob, das lädül: Leocadia ägivom ele Ivo – cedü ob suvikna ta vil omik – bligädis, kelis valans ävipons okes, u stimotis, kelis ädigädons julans lärniälikum e zilikums.

Ba vemiküno älogedoy eli Ivo me glöt, bi älabom kiki tümila. At äbinon tüm smalik lä gul jula topöl, in kel reidabuks päkipedons. Ivo ägolom ninio ad ramenön onis, e gegolom usio ko ons pos fin tidüpa. Jitidan: Leocadia älükonfidof bligädi at ome; fe nek äsevom voiko kodi atosa. El Ivo vemo äpleidom demü bligäd at, e leno äsufälom, das votan ädunon-la oni.

Semanaedo hiel Mateo Heredia: julan zilikün e lärniälikün in jul obas < äbegom däli ad dunön osi. Ibo valans obas päjänälobs fa utos, kel äbinon-la ninü tümil klänöfik, keli nek votik föro äbestepon. Ab el Ivo sunädo älöädom, ägolol lü jitidan, äprimom ad spikön ofe nelaodiko ed äzimufom namis ma mod kösömik oka. Jitidan äzogof boso, täno äsagof fino: “Zedolös atosi! Leadolös jäfikön eli Ivo me tümil!”

Pos julatid ome äsäkob:

“Kisi esagol-li jitidane?”

El Ivo älülogom obi, ed äloegob nidön logis blövik oma.

“Äspikob ofe dö bim goldik.”

Äsenob nuläli vemik.

“Bim kinik-li?”

Äkoldos, e luveg äluimon. Fivs gretik äluliton dub sol paelik poszedela. El Ivo äprimom ad stäpetön zi in ons, ed äsmililom klänöfiko.

“If no osagol atosi seimane –“

“Promob, das neke osagob osi.”

Täno hiel Ivo äplänom:

“Logob bimi goldik – bimi löliko binü gold: tuigs, stam, bleds – val! Bleds neföro defalons, ni ün hitüp, ni ün fluküp – neföro. Nidon so vemo, das mutob färmükön logis, dat no dolons.”

“Pleidülan kion binol!” äsagob, do äsenob nefümi bosik. El Ivo älogedom lü ob nestümabiko.

“No kredob atosi”, ägeob.

“Lindifos pro ob, va kredol osi u no; nek votik föro ogolon ini tümil, e neföro oleadob eki votik logön bimi goldik oba. Binon obik! Lädül Leocadia sevof atosi, e no ogivof-la kiki ele Mateo Heredia, ni seimane votik. Dü tim das lifob, nek votik okanon nügolön usio e logön bimi obik!”

Äsagom atosi somo, das äsäkob ome:

“E lio logol-li oni ?”

“Ö! no fasilos”, äsagom klänöfiko. “No alan kanon-la logön oni. Ob sevob slitodi verätik.”

“Slitodi-li ?”

“Si! slitodi semik in völ. Us stebob dü düps mödik lülogölo. Kio bim nidon! Kio nidon! Küpälolös! If böd pladonöv oki su on, leigo cenonöv ad gold. Säkob obe: If oxänoböv sui tuig, va ocenoböv-li ad gold leigo?”

No äsevob, kisi äkanob-la sagön ome, ye sis timül at desir obik ad logön bimi ävemikon somo, das ävedob muifik. Aldelo pos fin tida hiel Ivo änilikom lü jitidan, äsumom kiki ed ägolom lü tümil. Ven ägekömom, äsäkob ome. “Oni elogol-li?”

“Si!” ägespikom, ed ömna äplänom nulodi seimik:

“Flors seledik säkömons. Logolös! Nemuiko binons so gretiks äs nams obik, ko florableds lunädik binü gold.”

“Binü gold-li?” äsagob stuniko. “Ab atos no mögon.”

“Obö!” äsagom. “Ye binos bim obik – ko flors binü gold!”

No äkanoy disputön ko om. Ai ägidetom, u pu so äjinos.

Fövot ofovon.

COG DÖ TSYINAN, DEUTÄNAN E LINGLÄNAN

Semanaedo Tsyinänans äfanäbükons manis kil: tsyinan, Deutänan, e Linglänan. Äkusadoy omis demü spion. Päcödetons ad bataflaps foldeg.

Balidan, kel ämutom sufön pönodi at, äbinom tsyinan. Äsäkoy ome, va ävipom, das leüloyös bäki oka me learaleül. Danöfiko äbaicedom. Dü pön ädrenom, äluvokädom demü dols ed älerorom nenzediko. Älabom dolis so vemikis, das poso ämutoy yufön omi pö löäd.

Täno äbinos turn Deutänana. Id ome äsäkoy, va ävipom nugvetami bäka me learaleül. “Nö!” äsagom zuniko. Dü pön ägivom okao toni nonasotik, e poso älöädom ed ämogolom, äsva nos ijenon.

Lätiko äbinos turn Linglänana. Äsäkoy ome, va ävipom leülami bäka okik me learaleül, u no. “Begob, das seitoyös Deutänani et sui bäk oba”, ägespikom.■

NUNS

Ün mul pasetik Volapükans äkobokömoms in lofüdöp fagik: Hiel Igor Washirei änunodom pö el Facebook dö kolköm ko hiel Danny Zhang de zif: Beicing (Tsyinän):

> *“Glidis o Volapükaflens valik! Glidobs olis de staudöp Litaliyänik tö ziläk: Ginza in Tokyo. Labobs kolkömi Volapükik e spikobs te Volapüki adelo. Dönulogö!”*

Ün gustul hiel Igor enotükom filmotülis kil nemü “Volapük paspiköl”. Kanols lilön e logön onis pö “Youtube”:
https://www.youtube.com/watch?v=phC4CEXolG0.

Hiel Danny binon fünan Volapükagrupa nemü “Märalän” tö Beicing.

* * *

Hiel Oleg Temerov: Volapükan Rusänik < nu notükom pö pads bevüresodik oka nümis valik ela “Volapükagased pro Nedänapükans” as doküms magodik. Bü yel plu bal läxcifal: Brian R. Bishop isedom cifale ä redakane dokümis papürik gasedas at, e nu pianiko pakopiedons leäktroniko. Logolsös onis pö:

http://volapuk.temerov.org/Volapükanef/vol/Volapükagased pro Nedänapükans.php

